

Poslední žijící hrůzopták

Seriema rudozobá je velmi pozoruhodný živočich, a to nejen pro svou spřízněnost s třetihorními dravými hrůzoptáky, ale rovněž díky faktu, že bývá lidmi využívána jako pozorný hlídač majetku

TEXT: VLADIMÍR SOCHA

V období třetihor dominovali na území Jižní Ameriky obří ptačí dravci z čeledi *Phorusrhacidae*. Měli dlouhé rychlé nohy a hlavy zakončené hákovitými zobáky. Největší z nich dosahovali výšky až 3,5 metru a jejich lebka mohla být až tři čtvrtě metru dlouhá. Nebezpečné opeřence si možná vybavíte díky dramatické scéně z filmu *Cesta do pravěku*, kde jeden z nich pronásleduje vyděšeného chlapce až k loďce. Děsiví *forusracidi* vyhynuli někdy

→ Mladé seriemy zůstávají po dobu prvních dvou týdnů v hnízdě

před jedním a půl milionem let, což znamená, že moderní člověk se s nimi nemohl setkat. Přesto žije i dnes tvor, kterého můžeme považovat za skutečného „potomka“ někdejších démonů jihoamerických pamp. Příbuzným třetihorních „hrůzoptáků“ je totiž poměrně nenápadný dravý pták seriema rudozobá (*Cariama cristata*).

PŘÍBUZNÝ HRŮZOPTÁKŮ I PAPOUŠKŮ

Tento především masožravý opeřenec je původní na území Jižní Ameriky, kde obývá travnaté části území jižně od povodí Amazonky až do Uruguaye a severní Argentiny. Celkový areál rozšíření tak činí bezmála šest milionů čtverečních kilometrů, přestože seriemy pochopitelně neobývají celou tuto plochu. Dříve byl tento zajímavý opeřenec řazen mezi krátkokřídlé

(*Gruiformes*), kam patří například jeřábi nebo chřástalové. V poslední době je mu určována spíše samostatná čeleď *Cariamidae*, kterou zabydluje spolu se seriemou (čuňou) černo-zobou (*Chunga burmeisteri*).

Řád *Cariamae* pak zahrnuje také příbuznou čeleď *Phorusrhacidae*, tedy velké až obří třetihorní hrůzoptáky. Nejbližšími dosud živými příbuznými seriem jsou pak nejspíš dravci, papoušci a pěvci.

BĚŽCI S VÝHRADOU K LÉTÁNÍ

Seriemy mají v oblíbené zejména otevřené travnaté oblasti a savany. Často přebývají na lužních loukách nedaleko vodních toků, vyhýbají se však bažinatým oblastem a kulturní krajině s obilnými poli. Nejčastěji se pohybují jednotlivě, někdy však také v párech nebo až čtyřčlenných skupinách, tvořených příslušníky jedné rodiny. Dlouhé nohy prozrazují dobré běžce, kteří ve svém přirozeném prostředí člověku snadno utečou. Podle pozorování dokážou utíkat před automobilem rychlostí přes 25 km/h, než se vznesou do vzduchu a odlétnou. Existují však záznamy o podstatně vyšších rychlostech běhu, údajně dosahujících krátkodobě až 70 km/h.

Preferovaný způsob pohybu seriem je chůze a běh, ostatně před hro-

← Jednou z hlavních kořistí seriemy rudozobé jsou hadi, na které tyto ptáky dokážou bleskurychle zaútočit

KORUNKATÝ SKOKAN

Slovo seriema (nebo siriema, siriama, çariama) pochází z jihoamerického domorodého jazyka Tupi, ve kterém znamená „mající hřebínek“ nebo „korunkatý“. Seriema rudozobá dosahuje celkové výšky asi 75–90 centimetrů a hmotnosti kolem 1,5 kilogramu. Krk, ocas i nohy jsou poměrně dlouhé a celkový tvar těla štíhlý a vysoký. Peří má barvu nahnědlou s černými skvrnami a hlava, krk i hrud je bledě hnědá. Spodní část trupu je bílá. Nohy a zobák jsou naopak sytě červené a oči bílé nebo žluté. Jemná pířka u základny zobáku tvoří výraznou vztyčenou „korunku“.

Hnízdí na zemi nebo v křovinách ve výšce nanejvýš 3–5 metrů nad zemí. Zajímavé je, že rodiče do výše umístěných hnízd spíše vyskakují, než vylétají. Hnízda jsou objemná a často připevněná k vegetaci. Samičky kladou dvě nebo tři bílá vajíčka s hnědými či růžovými skvrnami. Většinou je zahřívá samička, inkubace obvykle trvá 24 až 30 dní. Nově vyklubaná ptáčata jsou ochmýřená a krmivá. Zůstávají po dobu prvních dvou týdnů v hnízdě, teprve poté seskakují a následují rodiče. Plně dospělosti dosahují ve věku čtyř až pěti měsíců.

➤ Portrétní snímek seriemy, na němž je dobře vidět korunka z peří, podle které dostal pták své pojmenování

zícím nebezpečím také raději utíkají. Dokážou však na kratší vzdálenost i létat a někdy hřadují na stromech. Nepatří ale k dobrým letcům, což podmiňují jejich krátká křídla.

BOJOVÝ POKŘIK SERIEM

Seriemy se projevují zajímavým společenským chováním. Při vzájemných mezidruhových soubojích na sebe navzájem útočí z výskoku. Přitom se snaží zasáhnout soka nohou, na níž se nachází nebezpečná zbraň v podobě velkého, srpovitě zahnutého drápu. Podobným se kdysi dávno pyšnili dromeosauridi, menší draví dinosauri, jako byl velociraptor nebo deinonychus.

Rovnováhu při soubojích udržují seriemy máváním křídel. Zvuky vydávané seriemami jsou velmi hlasité a do značné míry charakteristické. Jejich zpěv je obvykle popisován jako „cosi mezi přidušeným štěkotem mladého psa a hudrováním krocana“. V nejhlasitější části zpěvu je hlava tohoto ptáka zakloněna dozadu do té míry, že se dotýká hřbetu. Zpěv může být slyšet až několik kilometrů daleko a často se na něm podílí více ptáků najednou. Vydávají také krátký ječivý pokřik a často jsou slyšet dříve, než je možné je zahlédnout.

V ÚLOZE HLÍDACÍHO PSA

Z ekologického hlediska jsou seriemy jihoamerickou obdobou hadilova písáře (*Sagittarius serpentarius*), afrického ptáka z řádu dravců. Stejně jako on se živí rozmanitou škálou živočichů, například hmyzem, hady, ještěrkami, žábami, hlodavci a ptáčimi mláďaty. Méně významnou složku potravy představují rostliny (včetně fazolí a kukuřice). Při lovu drobných obratlovců seriemy ubíjí kořist na zemi nebo ji drží v zobáku a tlučou s ní o tvrdý povrch.

Pokud je úlovek příliš velký, aby jej pták mohl spolknout vcelku, rozpárá jej na menší kusy již zmíněným srpovitým drápem na prstu dolní končetiny. Při tomto úkonu si seriema pomáhá zobákem, kterým tělo kořisti přidrží, zatímco je drápem trhá. Je jistě zneklidňující představit si lov pravěkého příbuzného seriemy se 75 centimetrů dlouhým zobákem!

Seriemy bývají někdy odchytávány a uměle chovány člověkem. Občas dokonce plní úlohu hlídacího psa, jelikož jsou velmi ostražitě a přítomnost predátora nebo cizího člověka jim neujde. Ze stejného důvodu bývají někdy chovány spolu s domácí drůbeží, od které odhání menší dravce. Domorodci je mají v oblibě také proto, že zabíjí hady. «